

Agder lagmannsrett

Justis- og beredskapsdepartementet
Lovavdelingen
0030 Oslo

Deres referanse
20/5001 - VHSA

Vår referanse
20-126 008 dbn

Dato
27. april 2021

Høring NOU 2020:11 Den tredje statsmakt – Domstolene i endring

På vegne av Agder lagmannsrett gir jeg følgende høringsuttalelse til Domstolskomisjonens utredning. Jeg tar forbehold om at det blant de ansatte i lagmannsretten kan være ulike oppfatninger om flere av de rettspolitiske spørsmålene som tas opp. Synspunktene i uttalelsen står for egen regning, men antas å være representative for tyngdepunktet av dommerne.

Innledningsvis bemerker jeg at det er verdifullt at det nå foreligger en bred gjennomgang av domstolenes rolle, funksjon og organisering. Kommisjonens utredning belyser på en god måte en rekke grunnleggende spørsmål og vil utgjøre et sentralt grunnlag for mange viktige beslutninger som må treffes i de nærmeste årene. Mange forslag er gode, men noen innbyr til motforestillinger. Jeg følger disposisjonen i utredningen.

Del II Domstolenes funksjon og rolle

Del III Forvaltningen av domstolene

Vi kan i det alt vesentlige slutte oss til kommisjonens overordnede synspunkter på domstolenes funksjon og rolle i del II og forvaltningen av domstolene i del III.

Vi kan i det store og hele også slutte oss til de aller fleste konkrete forslag som fremsettes når gjelder forvaltningen av domstolene i del III. Jeg begrenser meg til å knytte noen merknader til enkelte temaer med særlig vekt på spørsmål hvor det er dissens i kommisjonen.

Kapittel 9 Den sentrale administrasjonen av domstolene

9.3 Utgangspunktet for kommisjonens vurderinger

Av de ulike modeller som har vært drøftet, er vi enige med kommisjonen i at en frittstående domstolsadministrasjon med fordeling av forvaltningsoppgavene mellom flere uavhengige organer – Innstillingsrådet og Tilsynsutvalget – er den beste løsningen, og at den institusjonelle uavhengigheten bør styrkes. Dagens ordning er stort sett velfungerende, men vi etterlyser et tydeligere prinsipielt uttrykk for at Domstoladministrasjonen, selv om den av hensyn til domstolenes uavhengighet er et frittstående organ, ikke selv er en del av domstolene, se nærmere om dette i kapittel 14.

9.6.4.5 Dommerandelen i styret

Det er dissens i kommisjonen med hensyn til om dommerne bør være i flertall i DAs styre.

Jeg regner med at de fleste dommerne her vil følge mindretallets syn. For meg veier det tungt at dette alternativet gir den beste garantien for organets og domstolenes uavhengighet og finner støtte i internasjonale anbefalinger. Også flertallet har imidlertid gode argumenter til støtte for sitt syn, og selv finner jeg spørsmålet temmelig tvilsomt.

Kapittel 11 Utnevnelse av dommere

11.7.3.1 Dommerrepresentasjon

Dommerrepresentasjonen bør gjenspeile domstolsnivåene. Men det bør også bestemmes at dommere fra den aktuelle instans deltar i gruppen som avgir innstilling til rådet. Ved ansettelse av en lagdommer bør dommerrepresentanten for anneninstans delta. Denne dommeren har best forståelse for de krav som særskilt bør stilles til en dommer i lagmannsretten og vil ikke så lett bli støtt på mansjetten av en søker som gir uttrykk for at hensynet til faglige kvalifikasjoner veier særlig tungt i en ankeinstans. Jeg har observert tendenser til dette.

11.7.3.5 Domstolleders deltakelse i prosessen

At domstollederen skal sikres en reell og god innflytelse, tilsier at lederen deltar med møte- og stemmerett i Innstillingsrådets møter. Dette kan imidlertid ikke erstatte domstollederens skriftlige vurdering og rangering av søkerne. DFØ beskriver også dette som et viktig element i forberedelsen av innstillingene. Jeg slutter meg til det Hålogaland lagmannsretts mer utfyllende begrunnelse.

11.7.3.9 Flertall av dommere?

Jeg antar at de fleste dommerne her mener at dommerne bør være i flertall i Innstillingsrådet. Det er imidlertid gode argumenter for begge løsninger av dette spørsmålet, som bør ses i sammenheng med spørsmålet om dommerrepresentasjon i styret. Dommerrepresentantene bør imidlertid velges av Dommerforeningen, ikke oppnevnes av styret for DA.

Kapittel 12 Midlertidige dommere

Jeg er enig med kommisjonen i det generelle synet at bruken av midlertidige dommere bør begrenses, men ikke i samme grad som kommisjonen går inn for. Det dreier seg om svært forskjellige kategorier av midlertidige dommere, og spørsmålet må vurderes konkret for de enkelte gruppene.

12.6.1 Adgang til å foreta konstitusjoner

Jeg er enig i at adgangen til å konstituere dommere bør begrenses.

Ordningen med ekstraordinære lagdommere bør imidlertid ikke avskaffes, slik kommisjonen går inn for på side 141-142. Ordningen er ikke bare fleksibel, men dekker et nødvendig ressursbehov i lagmannsrettene. Selv om det ideelt sett kunne vært ønskelig om lagmannsrettene hadde hatt et tilstrekkelig antall faste dommere, er det lite realistisk at man iallfall på kortere sikt kan oppnå dette. Bare å kunne skaffe nødvendig kontorplass, vil være et problem mange steder. Man går glipp av svært mye god dømmekraft om man gir avkall på muligheten til å benytte en pensjonert dommer som ett av rettens tre medlemmer frem til vedkommende er 73 år. Det er samtidig god seniorpolitikk. Imidlertid bør ordningen i tråd med det som var forutsetningen, begrenses til personer som er i stilling som fast utnevnte dommere når de går av med pensjon. Det har forekommet at også advokater eller ansatte i påtalemyndigheten er blitt konstituert som ekstraordinære lagdommere ved andre lagmannsretter. Det er noe vesentlig annet enn å videreføre en dommerkarriere for en begrenset periode.

12.6.3 Kompetansen til å foreta konstitusjoner

Kommisjonen reiser på side 143 spørsmål om delegasjon av Innstillingsrådets kompetanse til å foreta kortere konstitusjoner. Domstollederen bør gis adgang til å foreta eksterne konstitusjoner av dommere for inntil tre måneder i tillegg til interne konstitusjoner av dommer til lederstilling i egen domstol. Etersom kommisjonen går inn for å styrke sekretariatet til Innstillingsrådet, er det ellers nærliggende at delegasjonen skjer til sekretariatet fremfor til andre enheter i Domstoladministrasjonen.

12.7 Dommerfullmektigordningen

12.7.4 Forslag til ny regulering

Jeg slutter meg til flertallets forslag om at ordningen videreføres med betydelige innstramninger og viser til begrunnelsen på side 148-149. Under enhver omstendighet bør den spesielle ordningen med såkalt dommerfullmektig 1 i Oslo tingrett avskaffes. Dette er i realiteten en form for hjelpedommerordning som ikke kan forsvares prinsipielt.

12.8 Domstolledere på åremål

Det er gode argumenter for at det bør tillates å ansette domstolledere på åremål under forutsetning av at det dreier seg om ett langt åremål uten adgang til fornyelse. Jeg er likevel enig med kommisjonens flertall på side 150-151 i at innvendingene veier tyngst. Domstolledere bør imidlertid gis rett til etter å ha gjort tjeneste en periode å gå tilbake til stilling som ordinær dommer ved egen domstol.

Kapittel 13 Disiplinærordningen for dommere

13.5.2 Flertall av dommere?

Uansett hvordan man stiller seg til spørsmålet om dommere bør være i flertall i styret for Domstoladministrasjonen eller i Innstillingsrådet, er jeg enig med kommisjonens flertall i at hensynet til tilliten til Tilsynsutvalget tilsier at dommerne ikke er i flertall i det organet. Den någjeldende ordning, hvor dommere er i mindretall i Tilsynsutvalget, ble begrunnet med å hindre inntrykket av selvdømme. Det er en begrunnelse som fremdeles er relevant.

Det reduserer mindretallets betenkeligheter og styrker rettssikkerheten til dommeren at Tilsynsutvalgets vedtak skal kunne overprøves av domstolene med kompetanse til å prøve alle sider av saken.

Kapittel 14 Sentral og lokal ledelse av domstolene

14.2 Domstoladministrasjonens myndighet

Selv om Domstoladministrasjonen som frittstående organ kan sies å være et mellomledd mellom domstolene og de øvrige statsmaktene, understreker vi som nevnt ovenfor under punkt 9.3 at skillet mellom den annen og den tredje statsmakt går mellom domstolene og Domstoladministrasjonen. Domstoladministrasjonen opptre undertiden på en måte som viser manglende forståelse for dette. Det er mer enn en kuriositet at DA har registrert seg i Foretaksregisteret som «Domstolene i Norge» og opptre med dette på brevark. I henhold til tvisteloven § 20-12 tredje ledd siste punktum er Staten ved Domstoladministrasjonen motpart i saker med krav om erstatning for feil i domstolen. En teknisk følge av registreringen i Foretaksregisteret og funksjonaliteten i domstolenes elektroniske saksbehandlingssystem Lovisa er imidlertid at «Domstolene i Norge» automatisk settes inn som part i alle dokumenter i disse sakene. Det er ikke særlig tillitvekkende for den private part å oppleve at han har «Domstolene i Norge» som motpart. I Agder lagmannsrett er det gitt instruks om at systemet skal overstyres og partsbetegnelsen endres i alle dokumenter.

Kapittel 15 Saksfordeling i domstolene

15.6 Forslag til ny regulering

Jeg understreker at fleksibilitet og enkelhet ved fordelingen av dommere på den enkelte sak er nødvendig av hensyn til effektiv saksavvikling i en kollegial domstol hvor majoriteten av saker behandles utenfor fast kontorsted. Under forutsetning av at bestemmelsen kan praktiseres med

tilstrekkelig grad av sunn fornuft og uten unødvendig byråkrati har jeg ikke avgjørende innvendinger mot flertallets forslag til lovformulering på side 188.

Kapittel 16 Finansieringen av domstolene

16.9 Budsjetttrimmen

Jeg er enig i kommisjonens synspunkter og forslag i kapittel 16, men understreker klarere enn kommisjonen har gjort at domstolene over tid har vært underfinansiert, og at ikke minst den nåværende regjeringens praksis med såkalte avbyråkratiserings- og effektivitetskutt (ABE) har forsterket problemet. Agder lagmannsrett har i mange år vært underbemannet på dommersiden i forhold til objektive mål basert på domstolenes ressursfordelingsmodell. Underbemanningen har det meste av tiden vært på 2-3 dommerårsverk. Dette har ikke kommet tilstrekkelig klart frem som forklaring når domstolene, senest av Riksrevisjonen, har vært kritisert for saksbehandlingstiden og brudd på lovbestemte frister.

Kapittel 17 Lønnsfastsettelse for dommere

Jeg benytter anledningen til å slutte meg til særmerknaden til tre medlemmer av kommisjonen i punkt 17.6. Jordskiftedommere bør ha samme lønnsbetingelser som dommere i tingretten. Det ble ansett som en selvfølge blant førstelagmennene at jordskiftelagdommerne skulle ha samme lønn som lagdommere da jordskifteoverrettene ble «fusjonert» med lagmannsrettene fra 1. januar 2016, men behovet for likelønn var riktignok enda sterkere innenfor samme domstol. At også jordskiftedommere og tingrettsdommere likebehandles, må forventes å lette arbeidet med sterkere integrering også av førsteinstansdomstolene. Jeg viser for øvrig til merknadene til kapittel 26.

Del IV Forbedrede arbeidsprosesser i domstolene

Kapittel 21 Digital transformasjon av domstolene

Innføring av digitale løsninger på mange områder har medført en betydelig effektivisering og kvalitetsmessig forbedring av domstolenes tjenester.

Et ferskt og godt eksempel på en effektivitetsforbedring er innføringen av en adgang til digital signatur av dommer og andre dokumenter som krever en personlig underskrift. Tvistemålsutvalget som jeg var medlem av, antok allerede i sin innstilling i 2001 at det snart ville bli vanlig å avsi dommer ved elektronisk signatur etter avsluttet rådslagning i et fjernmøte. Historien viste at vi nok lot oss rive med i digital begeistringsrus. Det gikk 19 år før det ble innført en adgang til digital signatur – og enn så lenge bare som en midlertidig løsning for å avbøte problemer med saksavviklingen som følge av utbruddet av covid-19.

Nå er det visst kommisjonen som har latt seg rive med når den på side 252 har visjoner om en dommeravatar som overfor partene fremstår omtrent som en virkelig dommer. Slike dommere kan ifølge kommisjonen være særlig aktuelle ved veiledning eller i saksforberedende faser. Da håper jeg avataren kan settes til å lage slike sammenfatninger av sakens tvistesporsmål som kommisjonen går inn for i punkt 22.5.2.3 på side 279.

Adgangen til å holde fjernmøter har vært et nødvendig virkemiddel for å kunne avvikle rettssaker i alle tre instanser under pandemien og har derfor vært et nyttig virkemiddel. Samtidig har vi vunnet erfaringer med virkemidlets begrensninger. I mange saker har de tekniske løsningene feilet. Mange hoved- og ankeforhandlinger er blitt gjennomført på en måte som ikke når opp til de minimumskrav man må stille til en verdig forestilling, men som det har vært forståelse for at man innenfor rimelighetens grenser må akseptere som en nødløsning hvor alternativet er å ikke få saken gjennomført. Her har det vist seg å være et skille mellom effektivitet og kvalitet. Avstanden må forventes å bli redusert ved forbedrede tekniske løsninger, men ordinære – nå gjerne kalt fysiske – møter er klart å foretrekke. Det stiller seg annerledes med forskjellige møter i et mindre format, hvor videokonferanser er et fullgodt alternativ.

Det viktigste kvalitetsfremmende digitale tiltak er tilgangen til elektroniske nasjonale og internasjonale rettskilder ved hjelp av Lovdata, Norsk Lovkommentar, Juridika, Hudoc, Celex med flere.

Det er et potensiale for ytterligere fremskritt ved å ta i bruk digitale løsninger på nye områder og ikke minst forbedre dem man har. Kommisjonen gir i punkt 21.6 noen anbefalinger på kort og lang sikt. Flere av dem ser ut til å ha noe for seg uten at jeg går i detalj her.

Kapittel 22 Bedre tvistesaksbehandling

22.3 Utdringer med lang saksbehandlingstid

Det er riktig at fastsatte mål for saksbehandlingstid ikke overholdes av en del domstoler, og at dette er uheldig. Den viktigste årsaken er imidlertid ikke at domstolene er ineffektive og/eller gjeldende prosessregler uhensiktsmessige. Hovedårsaken er knapphet på ressurser i kombinasjon med at noen av målene for saksbehandlingstid er urealistiske. Den såkalte ABE-reformen (avbyråkratisering og effektivisering) med stadige nedskjæringer av bevilgningene til domstolene har forverret situasjonen. Domstolene er særdeles lite byråkratiske og topptunge organisasjoner.

Det har i årevis vært bred oppslutning i domstolene og i Domstoladministrasjonen om at det er behov for å justere målene for saksbehandlingstid. Arbeidet har imidlertid hittil ikke munnet ut i noe. For lagmannsrettene er spesielt målet om 90 dagers behandlingstid for straffesaker som henvises til ankeforhandling helt urealistisk. Riksadvokatens kritikk av domstolene burde vært kraftfullt imøtegått, selv om kommisjonen denne gang har konsentrert seg i første rekke om de sivile sakene.

22.3.6 Muntlig opplesning av dokumentbevis

Jeg er enig med kommisjonen i at det brukes for mye tid under hoved- og ankeforhandlingen på opplesning av dokumenter. Det skyldes imidlertid i hovedsak at man ikke forholder seg til tvistelovens regel om føring av dokumentbevis i § 26-2. Beviset skal gjennomgås ved at det som er viktig påpekes. Men gjennomgåelsen skal ikke være mer omstendelig enn behovet for forsvarlig bevisføring tilsier. Det innebærer at man ikke skal lese opp annet enn de deler hvor man legger avgjørende vekt på ordlyden. Denne tingenes tilstand er etter vår erfaring snarere blitt forverret med det overdrevne fokus på streking i dokumentene ved digital behandling. Det

har bidratt til å spre den villfarelsen at retten ikke kan bygge på mer enn det som er opplest. Det er heller ikke riktig som uttalt av kommisjonen på side 273, at det er nødvendig med en «tydelig markering av hvilke passasjer i dokumentet som påberopes av parten.» Når dokumentet er gjennomgått etter reglene i § 26-2, inngår det i prinsippet i sin helhet i avgjørelsesgrunnlaget, selv om reglene om kontradiksjon og rettens forhold til partenes prosesshandlinger i § 11-1 og § 11-2 kan medføre begrensninger.

22.3.7 Begrenset bruk av tvistelovens virkemidler

Kommisjonen har rett i at tvistelovens virkemidler ikke utnyttes i den grad det er mulig og ønskelig. Det er potensiale for mer effektiv saksbehandling blant annet ved å gjennomføre planmøter i flere saker, og øke bruken av rettsmekling. Tvistelovens målsetning om en mer aktiv dommerrolle er bare delvis realisert. Det er imidlertid i ordinære saker lite å hente ved å øke innslaget av skriftlighet. Erfaringsmessig bidrar det til å forsinke og fordyre prosessen. En hurtig berammet og et effektivt gjennomført rettsmøte med direkte bevisførsel er i de langt fleste saker den beste behandlingsmåten. Det var nettopp de dårlige erfaringene med skriftlig saksbehandling som ledet til den store sivilprosessreformen i 1915.

22.5 Virkemidler til en mer konsentrert behandling

22.5.1 Innledning

Kommisjonen uttaler innledningsvis under punkt 22.5.1 at den er av den oppfatning at prosesslovgivningen allerede i dag gir dommere flere verktøy for å styre saken aktivt, tilskjære saken og redusere tidsbruken. Når disse verktøyene i varierende grad blir tatt i bruk, er ytterligere lovendringer ikke nødvendigvis det som skal til. Det stemmer med hva vi sa i forrige avsnitt. At det kan være rom for forbedringer også ved lovendringer, er vi åpne for å vurdere.

22.5.2 Tydeligere krav til saksforberedelsen

22.5.2.2 Saksforberedelsens formål

Det må være en hensiktsmessig balanse mellom de ressurser, herunder tidsbruk, som investeres i saksforberedelsen og hoved/ankeforhandlingen. Tvistelovens siktemål var at en styrket saksforberedelse ledet av en aktiv dommer ville være et virkemiddel til å konsentrere og effektivisere gjennomføringen av rettsmøtene. Det er et stykke på vei realisert, men det er som nevnt i de to avsnittene ovenfor et potensiale for forbedringer også innenfor rammen av dagens prosesslovgivning. Når man ser på kommisjonens konkrete forslag til endringer, som jeg kommer nærmere inn på nedenfor, ser jeg imidlertid en fare for at det blir en overdose. Det investeres mer ressurser i saksforberedelsen enn man klarer å høste som gevinst ved gjennomføringen av rettsmøtet senere.

22.5.2.3 Sammenfatning av sakens tvistesporsmål

Kommisjonens foreslår ved tilføyelse av nytt fjerde ledd i tvisteloven § 9-4 at retten skal ha plikt til å utarbeide en kort skriftlig sammenfatning av partenes krav, påstandsgrunnlag og om og på hvilket grunnlag motparten bestrider disse. Da har man definitivt falt for fristelsen til å sette en

overdose som nevnt i avsnittet ovenfor. Utarbeidelsen av et slikt dokument, som er ment å være dynamisk og bli utviklet i samhandling mellom retten og partene, vil i mange saker være helt uforholdsmessig ressurskrevende. Samhandling betyr i praksis ikke nødvendigvis samarbeid. Det kan i mange tilfeller være en uklar grense mellom påstandsgrunnlag i formell forstand etter definisjonen tvisteloven § 11-2 første ledd som de rettsstiftende faktiske forhold parten bygger sin påstand på, og den faktiske og rettslige argumentasjon til støtte for kravet og påstanden. Det er grunn til å frykte at advokatene med entusiasme vil gripe den mulighet som åpner seg for å inngi prosesskriv som i realiteten får preg av skriftlige prosedyreinnlegg. Det vil forsinke og fordyre saksbehandlingen.

22.5.3 Kortere hovedforhandlinger

22.5.3.1 Kombinasjon av skriftlig og muntlig behandling

Tvistelovens regler om adgangen til å kombinere skriftlige og muntlige elementer i saksbehandlingen i tvisteloven § 9-9 annet og tredje ledd og § 29-16 tredje og fjerde ledd for lagmannsretten benyttes i mindre utstrekning enn forventet. Det er mulig adgangen burde benyttes i noe større grad, men sannsynligvis vil dette bare være prosessøkonomisk i relativt omfattende saker. Det er fare for å tilføre mer arbeid til et allerede arbeidsintensivt system hvor vi ser en klar tendens til at saksforberedelsen blåses opp.

22.5.3.2 Førings av dokumentbevis

Som nevnt i punkt 22.3.6 ovenfor, er hovedårsaken til at det brukes for lang tid under rettsmøtet til føringen av dokumentbevis at partene og retten ikke forholder seg til tvistelovens regel om dokumentasjon i § 26-2. Med kommisjonens forslag om at det skal være nok at dokumentet «påberopes», har imidlertid pendelen svingt for langt den andre veien. Formuleringen om at dokumentbevis ikke skal leses opp er uheldig og kan gi inntrykk av at det er forbudt å lese opp dokumentbevis, mens det antas at meningen er at det sentrale skal påpekes, ved opplesning dersom ordlyden er viktig, mens resten av dokumentbeviset ikke skal leses opp.

Forslaget til endring av bestemmelsen om føring av dokumentbevis må ses i sammenheng med kommisjonens forslag om at retten ved tilføyelse av nytt tredje ledd i § 9-11 skal sette seg inn i sakens dokumenter før hovedforhandlingen. Ifølge kommisjonen er dette en forutsetning for en overgang til en ordning hvor dokumentbevis ikke leses opp, at alle rettens medlemmer inklusive meddommere har fått tilsendt og lest sakens dokumenter på forhånd.

Dette er et dårlig forslag. Under saksforberedelsen legges det ofte frem perifere dokumenter og langt flere dokumenter enn det som påberopes i retten. Det vil være en helt uhensiktsmessig ressursbruk om dommerne, i lagmannsretten tre dommere, skal sette seg inn i alle dokumentbevis før den mulige forhandlingen. Et betydelig antall saker faller bort som følge av forlik eller av andre grunner kort tid før rettsmøtet. En konsentrert framstilling av saken fra partenes side under den muntlige forhandlingen er egnet til å konsentrere saken om de vesentlige tvistepunktene. Selv om det i dagens praksis finnes forbedringspunkter både når det gjelder saksforberedelsen og hovedforhandlingen, må man som fremhevet tidligere være varsom med å overføre for mye av domstolens ressursbruk til saksforberedelsen. Jeg fraråder bestemt forslagene til endringer i reglene om føring av dokumentbevis.

Kapittel 23 Spesialisering

Vi tiltrer kommisjonens vurdering av den styrke som ligger i at dommerne i hovedsak er generalister, og kommisjonens syn på at vi fortsatt bør ha fullfaglige domstoler uten stort innslag av særdomstoler, særlige vernetingsregler eller spesialisering.

I Agder lagmannsrett har det vært – og er – innslag av moderat spesialisering. Det var et begrenset utvalg av dommere som administrerte lagrettesaker, og det er fremdeles et begrenset antall dommere som behandler overskjønn og som foretar rettsmekling. Det foretas også en vurdering av rettens sammensetning i noen spesielle saker. I særlig omfattende saker er det hensiktsmessig at rettens leder tar hånd om saksforberedelsen på et tidlig tidspunkt. Da er det ikke tilfeldig hvem som utpekes, og det bør det heller ikke være.

Å gjennomføre en moderat spesialisering basert på formelle regler om saksfordeling, byr imidlertid på organisatoriske problemer i en lagmannsrett som ikke er større enn Agder lagmannsrett, og tilfanget av aktuelle saker vil være så vidt begrenset at det blir lite mengdetrening. Det er et antall familiesaker etter barneloven og barnevernloven, men det er ikke i dommerkorpset noen som har ytret ønske om å bli tildelt en større andel av disse sakene enn andre.

Kapittel 24 Tilkjente sakskostnader i domstolene

Det er viktig å holde fast ved formålet i tvisteloven om en mer effektiv rettspleie, som gir raskere, billigere og materielt riktig tvisteløsning for partene. Sakskostnadene i sivile saker er generelt på et nivå som gjør tilgangen til domstolsbehandling noe nær illusorisk for parter med begrensede økonomiske ressurser, og som ikke kvalifiserer til å få fri sakførsel.

Jeg er enig med kommisjonen i at årsakene til de høye og økende sakskostnadene antagelig er mange og sammensatte. En vesentlig del av årsaken er imidlertid måten advokatene honoreres på. Når oppdraget betales etter en timepris på flere tusen kroner, har advokatene ikke et incitament til å bidra til å forenkle og forkorte saksbehandlingen. Det er tvert om en økende tendens til at saksforberedelsen blåses opp i omfattende skriftlige innlegg, at partene inngir seg på uproduktive tvister om prosessuelle spørsmål og involverer flere advokater i arbeidet med den enkelte sak. Det er imidlertid store forskjeller mellom advokatene og advokatfirmaene.

Det er vanskelig for dommeren å finne effektive tiltak mot dette under saksforberedelsen, men vi ser med glede at Høyesterett nå har gått foran i arbeidet med å få ned kostnadsnivået. I forbindelse med tvistelovevalueringen ble det også fremmet forslag til endringer i reglene om sakskostnader. Endringsforslagene gikk ut på å innføre en øvre grense for erstatning for sakskostnader i saker etter allmennprosess i tilfeller der tvistesummen er relativt begrenset, fjerne varslingsregelen i § 20-5 femte ledd annet punktum og innføre en plikt for retten til å informere partene om adgangen til å be retten fastsette godtgjøringen til egen prosessfullmektig. Forslagene er foreløpig ikke fulgt opp. Jeg er ikke nødvendigvis enig i alle disse forslagene, men de bør vurderes. Mye kan tyde på at det for å oppnå noe som monner er nødvendig å gripe til nokså drastiske virkemidler. Vi støtter derfor forslaget om at det nedsettes et utvalg som kan

utrede mulige årsaker til den sterke økningen i sakskostnadene og vurdere hvilke tiltak som kan være egnet til å redusere nivået.

Kapittel 25 Ankeinstolens funksjon og saksbehandling

25.1 Innledning

Kommisjonen gir i sitt innledende avsnitt uttrykk for generelle synspunkter på lagmannsrettens funksjon som ankeinstans og angir kort hvilke virkemidler man vil anbefale. Jeg er uenig i mye av dette, men viser til omtalen av de enkelte forslagene nedenfor.

25.4 Kommisjonens overordnede vurdering

Det er et mantra som går igjen i kommisjonens behandling av rettsmiddelordningen at man skiller mellom begrepene overprøving og omprøving. Man gjentar en rekke ganger at lagmannsrettens oppgave er å foreta en overprøving av tingrettens avgjørelse, mens omprøving er en vederstyggelighet.

All form for anke- og klagebehandling går etter vanlig språkbruk og innarbeidet terminologi ut på å overprøve en avgjørelse truffet av et underordnet organ. Omprøving er ikke noen innarbeidet term i norsk prosesspraksis, men er innført fra Sverige relativt nylig. Et terminologisk skille mellom overprøving og omprøving er lite fruktbart og er mer villedende enn veiledende. Faren er at man trekker slutninger og utleder konkrete løsninger som man mener følger av at behandlingen i ankeinstansen skal innebære en overprøving, uten å være seg bevisst at man anvender et *snevrere* overprøvingsbegrep.

Heretter vil kun betegnelsen overprøving bli brukt om behandlingen som finner sted i rettsmiddelinstansen. Så er oppgaven på fritt grunnlag å vurdere hvilken behandlingsform som er mest hensiktsmessig. Vårt utgangspunkt er i korthet:

Det er i dag vid adgang til å få overprøvd rettsavgjørelser. Det gjelder avgjørelser av selve tvistegenstanden, som gjerne er truffet ved dom, og det gjelder avgjørelser om behandlingen av saken, truffet ved kjennelse eller beslutning. Både av hensyn til behandlingen og avgjørelsen i den enkelte sak er det viktig med adgang til overprøving. Overprøving medfører kvalitetskontroll med avgjørelsene og skaper derved trygghet for partene for at deres tvist får en riktig avgjørelse og en forsvarlig behandling. I et videre perspektiv fremmer dette kvaliteten på domstolene og domstolsarbeidet. Det er av vesentlig betydning for tilliten til domstolene.

Men selv om adgang til overprøving er viktig både for den enkelte sak og mer generelt, har en vid rett til overprøving også utvilsomt sine utgiftssider. Overprøving krever domstolsressurser, og for partene vil det gjerne nødvendiggjøre økt bruk av advokatbistand med de betydelige merutgifter det kan medføre. I mange saker vil overprøving føre til merutgifter som ikke står i rimelig forhold til den betydning saken har. Det er et viktig hensyn i sivilprosessen at det er proporsjonalitet mellom behandlingen og det krav som skal avgjøres i saken. I en rekke tvister vil det være av stor betydning å få saken avsluttet og avgjort gjort raskt. En overprøving vil kunne føre til lengre behandlingstid.

Begrensninger i overprøvningsadgangen må søkes utformet slik at de generelle – positive – virkninger av overprøvningsadgangen ikke tilsidesettes. Reglene for overprøving må mer allment fremme kvaliteten på domstolenes avgjørelser og saksbehandling. Det er imidlertid grunn til å regne med at det kan foretas vesentlige begrensninger i overprøvningsadgangen, blant annet ut fra proporsjonalitetshensyn, uten at det behøver å føre til noen allmenn svekkelse av kvaliteten på avgjørelser og på saksbehandlingen.

25.5 Virkemidler til en bedre ankebehandling

25.5.3 Preklusjon

Høyesteretts hovedoppgave er rettsavklaring og rettsutvikling. Høyesterett behandler derfor et svært lite antall anker over dommer i sivile saker og straffesaker.

Derfor er det i praksis lagmannsrettens oppgave som siste instans i de aller fleste saker å sørge for at saken får et materielt riktig sluttresultat. Det gjør man ved å anvende rettsreglene korrekt på det faktiske forhold som finnes bevist. I norsk rettstradisjon står det sterkt at dommeren ser det som sin oppgave å sørge for at saken får et materielt riktig resultat, ikke bare et resultat som er formelt korrekt i den forstand at det følger av et sett prosessregler som utpeker hvilket materiale retten kan bygge på. Det er et uttrykk for dette grunnsynet at man har sett med skepsis på preklusjonsregler.

Kommisjonens forslag til regler om preklusjon i tvisteloven § 29-4 nytt femte ledd bryter sterkt med denne tradisjonen. Hovedregelen i første punktum er at en part bare kan «[a]nføre de påstandsgrunnlag og de bevis som var rettidig påberopt for tingretten.» Selv om vi er enige i at det er et behov for å stramme opp behandlingen i lagmannsretten slik at dens rolle som ankedomstol blir tydeligere og man i større grad bygger videre på og nyttiggjør seg behandlingen som har funnet sted i tingretten, er denne preklusjonsregelen altfor streng. Det er uheldig om saken ikke skal kunne justeres fra tingretten til lagmannsretten. Hensynet til å unngå en uriktig dom er viktig. En strikt preklusjonsordning kan virke særlig urimelig for en part som har vært selvprosederende i tingretten eller hadde en advokat som gjorde en dårlig jobb.

En ankebehandling hvor partene erfarer at de av formelle grunner avskjæres fra å føre bevis de anser for å være viktige for sin sak, vil de ikke ha tillit til, og parten som taper saken vil ikke slå seg til ro med avgjørelsen.

Kommisjonen innser at det er nødvendig med forskjellige unntak fra hovedregelen om preklusjon. Kriteriene for unntak i fem alternativer i femte ledd annet punktum bokstav a til e er egnet til å virke prosessdrivende og ressurskrevende når det i bokstav b og c er avgjørende hvilke bevis det var rimelig å forvente at parten skulle oppdage eller motparten skulle ha ført eller gjort retten oppmerksom på. Hvilke bevis som har blitt relevante fordi et nytt krav har blitt trukket inn eller en påstand har blitt utvidet, kan også være gjenstand for diskusjon.

Det kan imidlertid argumenteres for at adgangen til å utvide saken med nye påstandsgrunnlag og bevis i lagmannsretten er for vid når dette kan gjøres helt til saksforberedelsen er avsluttet etter tvisteloven § 29-14 tredje ledd, jf. § 9-10 første ledd, normalt to uker før ankeforhandlingen. I Agder lagmannsrett er det praksis å sette fristen til fire uker.

Det stilles relativt strenge krav til innholdet av ankeerklæringen i § 29-9 tredje og fjerde ledd. Man kan alternativt vurdere regler som begrenser adgangen til å påberope nye ankegrunner eller bevis eller gi lagmannsretten kompetanse til å fastsette preklusive frister for utvidelser av saken. Det kan gjøres etter drøfting med partene i planmøtet. Disse alternativene må i tilfelle utredes nærmere.

Jeg antar at det for Høyesterett ved videre anke kan medføre en uheldig begrensning av saken at relevante påstandsgrunnlag og bevis er blitt avskåret allerede for lagmannsretten.

En streng preklusjonsregel kan tvinge partene til å legge saken uforholdsmessig bredt opp for tingretten. Det følger ikke av lagmannsrettens rolle som overprøvingsinstans at behandlingen ikke kan være mer omfattende enn tingrettsbehandlingen når saken gir grunn til det. Det kan være rasjonelt at en tapende part ser behovet for å forsterke sitt prosessopplegg i lagmannsretten. Det er ikke mitt inntrykk at det er noen utbredt oppfatning blant advokatene at tingrettsbehandlingen er en prøverunde eller lignende i en sak som skal videre. Det kan være rasjonelt av prosessøkonomiske grunner å begrense prosessopplegget i første instans til det parten regner med vil være tilstrekkelig.

Det er alt i alt et lite antall saker i tingretten som bringes videre til lagmannsretten. Ankefrekvensen er lav og har vært synkende. Lagmannsretten bør kunne ta seg råd til å gi de sakene som fremmes til behandling en god og grundig behandling.

25.5.4 Adgang til å nekte anker fremmet.

Vi er enige med kommisjonen i at lagmannsrettens adgang til å nekte anken fremmet, helt eller delvis, i medhold av tvisteloven § 29-13 annet ledd bør utvides. Departementet fremmet forslag om dette i høringsnotat 7. oktober 2020. Lagmannsretten ga høringsuttalelse til forslaget i brev 4. januar 2021. Vi foreslo der at adgangen til å nekte anken fremmet ble utvidet ved tilføyelse av et alternativ i annet ledd nytt annet punktum som lød:

«Det samme gjelder dersom lagmannsretten finner det klart at det ikke er tilstrekkelig grunn til at anken blir prøvd. Ved vurderingen legges det særlig vekt på ankens utsikter til å føre frem og om kostnadene ved saken for partene og retten står i rimelig forhold til sakens betydning.»

Kommisjonen redegjør etter å ha anbefalt at adgangen til å nekte anker fremmet utvides, for ideer om et såkalt tosporet system for ankebehandling. Kommisjonen foreslår imidlertid ikke at det innføres et slikt system nå, men anbefaler at man i første omgang bygger videre på dagens ordning i tvisteloven og senker terskelen for å nekte anker fremmet etter § 29-13 annet ledd. Etter at det er vunnet erfaringer med en lavere terskel, kan det ifølge kommisjonen vurderes om det bør videreutvikles et mer rendyrket tosporet system.

Etter min oppfatning ser modellen kommisjonen tegner en skisse av, eiendommelig og teknisk komplisert ut, men jeg ser bort fra at man vil gå videre med et slikt forslag i denne omgang. Jeg går derfor ikke nærmere inn på dette nå.

25.5.5 Tydeligere krav til saksforberedelsen

Kommisjonen viser til forslaget i punkt 22.5.2.3 om skriftlig sammenfatning av sakens tvistespørsmål og anbefaler at dette også blir innført i lagmannsretten. Det er en dårlig løsning. Jeg viser til merknadene til forslaget ovenfor under punkt 22.5.2.3.

Jeg er enig med kommisjonen i at det bør stilles større krav til individualisering av ankegrunnene i § 29-9 tredje ledd, og at det tydeliggjøres i § 29-16 at tingrettens fremstilling av faktiske forhold legges til grunn i den utstrekning de ikke blir bestridt. Det vil være egnet til å konsentrere ankebehandlingen bedre om de spørsmål som er omtvistet.

25.5.6 Skriftlig behandling

Det er ikke behov for å utvide adgangen til skriftlig behandling av anker over dommer. De forskjellige alternativene i tvisteloven § 29-16 er tilstrekkelige.

25.5.7 Anke over saksbehandlingen

Kommisjonen drøfter spørsmål om det bør innføres begrensninger i adgangen til særskilt anke over avgjørelser om saksbehandlingen i tingretten. Ifølge kommisjonen behandler lagmannsrettene cirka 1500 slike anker hvert år.

Lagmannsretten har i årene 2016-2020 behandlet i gjennomsnitt cirka 1500 anker over beslutninger og kjennelser årlig. Kommisjonen må ha misforstått hvilke saker dette gjelder. Det er en rekke realitetsavgjørelser i tingrettene som treffes ved kjennelse; for eksempel saker om tvangsfullbyrdelse, gjeldsordning, midlertidig sikring og midlertidige avgjørelser i familietvister. Det er også mange anker over avgjørelsen om sakskostnader som avgjøres ved kjennelse i lagmannsretten. Et fåtall av disse sakene gjelder anker over prosessledende avgjørelser det kan være spørsmål om å begrense ankeadgangen for. De lar seg ikke skille ut i statistikken.

Tvistemålsutvalget vurderte grundig om det burde innføres en såkalt «final judgment rule» i norsk prosess. Det innebærer at avgjørelser om saksbehandlingen under saksforberedelsen ikke kan påankes særskilt, men i tilfelle må brukes som ankegrunn ved anke over dommen. Tvistemålsutvalget gikk ikke inn for en slik regel, men anså det tilstrekkelig at adgangen til overprøving ble begrenset etter nærmere regler i § 29-3 annet og tredje ledd. Denne ordningen har etter vår erfaring fungert relativt tilfredsstillende, og det er ikke noe større behov for endring. Det er viktig å få avklart en del prosessuelle spørsmål i forkant for å forebygge saksbehandlingsfeil som kan lede til at dommen oppheves. Som en mellomløsning kunne man tenke seg at retten gis en skjønnsmessig adgang til å bestemme at en saksbehandlingsavgjørelse skal kunne ankes særskilt når det er nødvendig å få en avklaring på forhånd. Jeg går ikke nærmere inn på dette nå.

25.5.8 Gjenbruk av opptak i anneninstans

Kommisjonen viser til det pågående prøveprosjektet og behandler dette spørsmålet kort på side 334. Ifølge kommisjonen er det sentralt å se spørsmålet om gjenbruk i sammenheng med

adgangen til preklusjon. Den mener at man ved å innføre preklusjon i kombinasjon med gjenbruk kan oppnå mange fordeler.

Agder lagmannsrett uttalte seg i sin høringsuttalelse 6. juni 2017 til Straffeprosessutvalgets innstilling NOU 2016:24 kritisk til forslaget om gjenbruk. Vi uttalte der i punkt 3.3.1:

«Gjenbruk av forklaringer fra tingretten

Utvalget foreslår i § 10-9 annet ledd at lyd- og bildeopptak av en forklaring avgitt for retten eller i tilrettelagt avhør etter § 10-7 som hovedregel skal spilles av for helt eller delvis å tre i stedet for muntlig avhør. Det er likevel gjort den reservasjon at hensynet til forsvarlig saksopplysning ikke taler mot det.

Forslaget er behandlet i utredningen side 172-180, med utvalget egne vurderinger på side 178-180. Forslaget er utformet etter mønster av prosessordningen i Sverige.

Det er noe halvhjertet ved utvalgets forslag når man går inn for at det skal være en dreining fra omprøving til overprøving i lagmannsretten. Dette er stikkord hentet fra den svenske prosessreformen (EMR). Man må imidlertid være oppmerksom på at man i Sverige har svært begrenset adgang til siling av anker i straffesaker, slik at det er nødvendighet å behandle en mengde små saker som det etter alminnelig oppfatning i Norge ville være uforholdsmessig å undergi en fullstendig ny behandling. Behovet for gjenbruk av elementene i tingrettens behandling blir derfor mye større enn i Norge.

I Norge er det et svært lite antall saker som blir undergitt fullstendig ankebehandling. Om det er cirka 15 000 saker som årlig avgjøres etter hovedforhandling i tingretten, er det bare cirka 750 saker som behandles i lagmannsretten. Da er potensialet for innsparing mye mindre, og man kan koste på seg å behandle de sakene som fremmes grundig. Det vil i enda større grad gjelde dersom det blir ankeprøving i alle saker.

Det er heller ikke treffende at utvalget foreslår en overgang fra omprøving til overprøving. Utvalget foreslår i § 39-6 første ledd å videreføre regelen i gjeldende straffeprosesslov § 331 første ledd om at det skal finne sted en fullstendig ny behandling av bevisanker i lagmannsretten etter samme regler som i førsteinstans. Det betyr å beholde omprøving som prinsipp.

Hvis man hadde ment alvor med å gå over fra omprøving til overprøving, ville det vært mer konsekvent å dreie lagmannsrettens funksjon i retning av kassasjonsdomstol. På grunnlag av opptak av forhandlingene i tingretten, sammenholdt med tingrettens dom, ville man på grunnlag av en primært skriftlig prosess kunne prøve om tingrettens saksbehandling eller rettsanvendelse er korrekt, og om bevisvurderingen fremstår som forsvarlig. Hvis det ikke er tilfelle, blir dommen opphevet, uten at lagmannsretten på grunnlag av en selvstendig bevisførsel treffer ny avgjørelse. Skal lagmannsretten derimot foreta en fullstendig ny prøving av bevisene, slik utvalget foreslår, bør det etter vår oppfatning som klar hovedregel baseres på muntlig og direkte bevisførsel, ikke på et bevisopptak.

Det er uforenlig med utvalgets sterke vektlegging av behovet for en sterkere dommerstyring av prosessen, se blant annet § 30-1, at rettens medlemmer under ankeforhandlingen vil være henvist til å sitte passivt å se opptak av forklaringer i tingretten, uten at rettens leder har mulighet for å gripe inn mot uheldig eller unødvendig eksaminasjon eller stille tillegsspørsmål. Det vil komme til å ta lengre tid å spille av et opptak fra tingretten enn å gjennomføre et avhør en erfaren dommer kan styre. Det er også fare for at dommeren i tingretten, som i mange saker

vil være en dommerfullmektig med begrenset erfaring, vil vike tilbake for å styre avhøret effektivt i frykt for å avskjære noe som kanskje kan være av interesse ved en eventuell ankebehandling.

Utvalget forutsetter, slik vil oppfatter det, at vitner oftere enn i Sverige vil bli innkalt til ankeforhandlingen for sikkerhets skyld, for det tilfelle at det er behov for å stille flere spørsmål. Utvalget mener at hovedregelen da skal være at man først spiller av opptaket, før det gis adgang til å stille spørsmål. Da er man garantert en behandling som vil ta lengre tid enn et ordinært avhør, og man sparer ikke kostnadene og ulempen for vitnet ved å møte og forklare seg på ny.

En praktisk problemstilling vil være hvordan man skal forholde seg til tiltalte. Vi regner med at hovedregelen i § 10-9 annet ledd også skal gjelde for ham. På den annen side tviler vi på at man vil nekte ham å gi en tilleggsforklaring, eller avskjære partene fra å stille spørsmål, dersom han er til stede, jf. også § 10-9 første ledd. Da kan det oppstå behov for å stille nye spørsmål til råde grunnen alene med sin versjon, eller å utsette saken.

Spørsmålet om adgangen til å bruke opptak av forklaringer i tingretten under ankebehandling ble nylig grundig utredet av Juryutvalget i NOU 2011:13. Det var en del av dette utvalgets mandat. Behandlingen av temaet er vesentlig grundigere i Juryutvalgets innstilling kapittel 11, side 179-209 enn i straffeprosessutvalgets utredning, og vi kan ikke se at det er kommet frem noen nye momenter.

Juryutvalget gikk etter en meget grundig vurdering enstemmig imot å basere ankeforhandlingen på opptak, men foreslo en begrenset adgang til at man for å spare for fornærmede for å gjennomgå i detalj overgrepet hun har vært utsatt for på nytt, skal kunne spille av hennes forklaring for tingretten, før det blir adgang til supplerende spørsmål. Det vises til utkastet til ny § 331 femte ledd i straffeprosessloven: Utvalget foreslo følgende regel inntatt i straffeprosessloven som nytt femte ledd i § 331:

«Under ankeforhandling kan lyd- og bildeopptak av en forklaring som et vitne har gitt under forhandlingene i første instans, supplere eller tre istedenfor personlig avhør når ny forklaring vil innebære en uforholdsmessig tung byrde og retten finner det forsvarlig av hensyn til sakens opplysning at avspilling finner sted. Avspilling skal skje før vitnet forklarer seg.»

Dette forslaget er vi enige i.

For øvrig var Juryutvalgets standpunkt at ankeforhandlingen som prinsipp fortsatt burde baseres på direkte bevisførsel i en muntlig forhandling. Utvalget sluttet seg i NOU 2011:13 side 209 til Justisdepartementets konklusjon i proposisjonen til toinstans-reformen i Ot.prp. nr.78 (1992-1993) side 43: "Det er viktig at den dømmende rett selv kan høre vitnet forklare seg, og at retten og partene også for ankedomstolen har mulighet til å stille supplerende eller utdypende spørsmål til vitnet.» Utvalget uttalte videre:

"Hvis man først skal ha et system hvor det er full overprøving, må også behandlingen være fullverdig i begge instanser. Hensynene til sakens opplysning og arbeidsforholdene i domstolene tilsier at bevisførselen bør være direkte. Vitner der retten skal vurdere troverdighet og kunne stille egne kontrollspørsmål, bør utvilsomt også i fremtiden i norsk prosess møte direkte for den dømmende rett. Dette vil også gardere mot avgjørelser i strid med retten til reell ankeprøving etter SP artikkel 14 nr. 5 og kravene til en rettferdig rettergang i EMK artikkel 6 nr. 1."

Dette slutter vi oss fullt ut til.

Det fremgår av Juryutvalgets innstilling at utvalgets negative holdning til å basere ankeforhandlingen på gjenbruk av opptak, ble forsterket av utvalgets erfaringer etter å ha

overhørt to fullstendige ankesaker i Sverige. Jeg deltok selv i dette besøket. Det var enkle saker som i Norge trolig ville blitt nektet fremmet etter strpl § 321 annet ledd første punktum.

Juryutvalgets inntrykk var at en ordning hvor hovedtyngden av bevisførselen går ut på at dommerne sitter og ser på video, svekker det høytidelige preg en ankeforhandling skal ha. Men på det området er det forskjeller mellom norsk og svensk tradisjon. I Norge er vi mer opptatt av formene, som blant annet understrekes ved bruken av kapper. Bruken av opptak som alternativ til direkte forklaringer vil være et større fremmedelement hos oss enn i Sverige.

Vi frykter at en ankeforhandling hvor bevisførselen i hovedsakelig består av opptak, vil lede til en utvikling i retning mot en skriftlig prosess. For de øvrige profesjonelle aktørene vil det virke nokså meningsløst å sitte passive og se på at dommerne ser på opptak av forklaringer de har sett før. Etter hva vi har hørt, kan det i Sverige forekomme at aktørene i stedet holder på med andre gjøremål, leser avisen eller rusler omkring. Ikke overraskende er det reist spørsmål om det i det hele er nødvendig at aktor og forsvarer er til stede i retten, eller om de for eksempel kan følge med fra sine kontorer. Det har også vært reist spørsmål om ikke dommerne like godt kan se på opptakene på forhånd på sine kontorer, så kan man møtes i retten for eventuell supplerende bevisførsel og prosedyrer. Det er tatt til orde for å avvikle ordningen med lekdommere (nämndemenn) i hovrätten.

Vi erfarer nær sagt i enhver straffesak at det er nødvendig å styre avhør for å holde saken på sporet og unngå unødvendige spørsmål. Det er helt uforenlig med idéen om økt dommerstyring at retten skal være henvist til å sitte passivt å se på det som foregikk i tingretten.

At man bør ha adgang til å benytte opptaket til konfrontasjon, når vitnet uteblir, eller eventuelt i andre tilfeller hvor det er klart at nytt avhør er nødvendig, er en annen sak.

Dette er fortsatt oppfatningen hos det samlede dommerkorpset her. Uttalelsen er avgitt med straffesakene for øye, men innvendingene mot gjenbruk som system veier tungt også i sivile saker.

25.5.9 Nasjonal køordning

Kommisjonen anbefaler at lagmannsrettene går i bresjen for innføring av en nasjonal køordning for saker som behandles skriftlig. Det vil vi ikke gjøre. Verken vi eller noen av de andre lagmannsrettene har noe problem med å fylle tiden med behandling av egne saker. Ansvar for å løse denne oppgaven er en viktig motivasjonsfaktor i det daglige, og skaper grunnlag for en felles ekstra innsats i perioder hvor saksinngangen øker. Hvis dette ansvaret pulveriseres ved at domstoler som har kontroll på saksavviklingen skal overta saker fra andre domstoler, blir det vanskeligere å motivere dommerne til en ekstra innsats når behovet for dette oppstår. En ordning som foreslått kan i sum bidra til ineffektivitet, slik Hålogaland lagmannsrett treffende har formulert det i høringsuttalelsen jeg nettopp ble kjent med.

Også vi er enige med kommisjonen i at et tettere samarbeid mellom

landets lagdommere og en utvidet bruk av allerede eksisterende hospiteringsordninger, kan være positivt og inspirerende, men dette bør ivaretas på annen måte enn gjennom kommisjonens forslag.

25.6 Forholdet til straffeprosessloven

Vi har merket oss seg at det avslutningsvis i punkt 20.4 om kommisjonens vurdering av tiltak uttales at saksbehandlingen i straffesaker nylig er utredet av Straffeprosessutvalget og skal ifølge mandatet i utgangspunktet ikke utredes nærmere av kommisjonen. Agder lagmannsrett ga 6. juni 2017 en omfattende høringsuttalelse til Straffeprosessutvalgets innstilling. Vi refererte det som ble uttalt om gjenbruk av forklaringer i punkt 25.5.8 ovenfor. Nå har departementet nettopp fremmet proposisjon med forslag til ny straffeprosesslov. Vi uttaler oss ikke nærmere om dette nå.

25.7 Lagmannsretten som førsteinstans

Vi er enige med kommisjonen i at lagmannsretten ikke bør være førsteinstans i noen saker. Etter vår erfaring er trygdesakene neppe så spesielle, sammenlignet med andre forvaltningssaker, at det er nødvendig å kanalisere dem til bestemte tingretter, særlig ikke etter reformen som gjennomføres i disse dager ved at rettskretser slås sammen.

Kapittel 26 Jordskifterettene

Vi slutter oss fullt ut til høringsuttalelsen fra Hålogaland lagmannsrett om de spørsmålene som gjelder jordskifterettene. Også Agder lagmannsrett har høstet svært positive erfaringer med sammenslåingen av lagmannsrettene og jordskifteoverrettene. Dette har vært en vellykket reform.

Med hilsen

Dag Bugge Nordén
førstelagmann